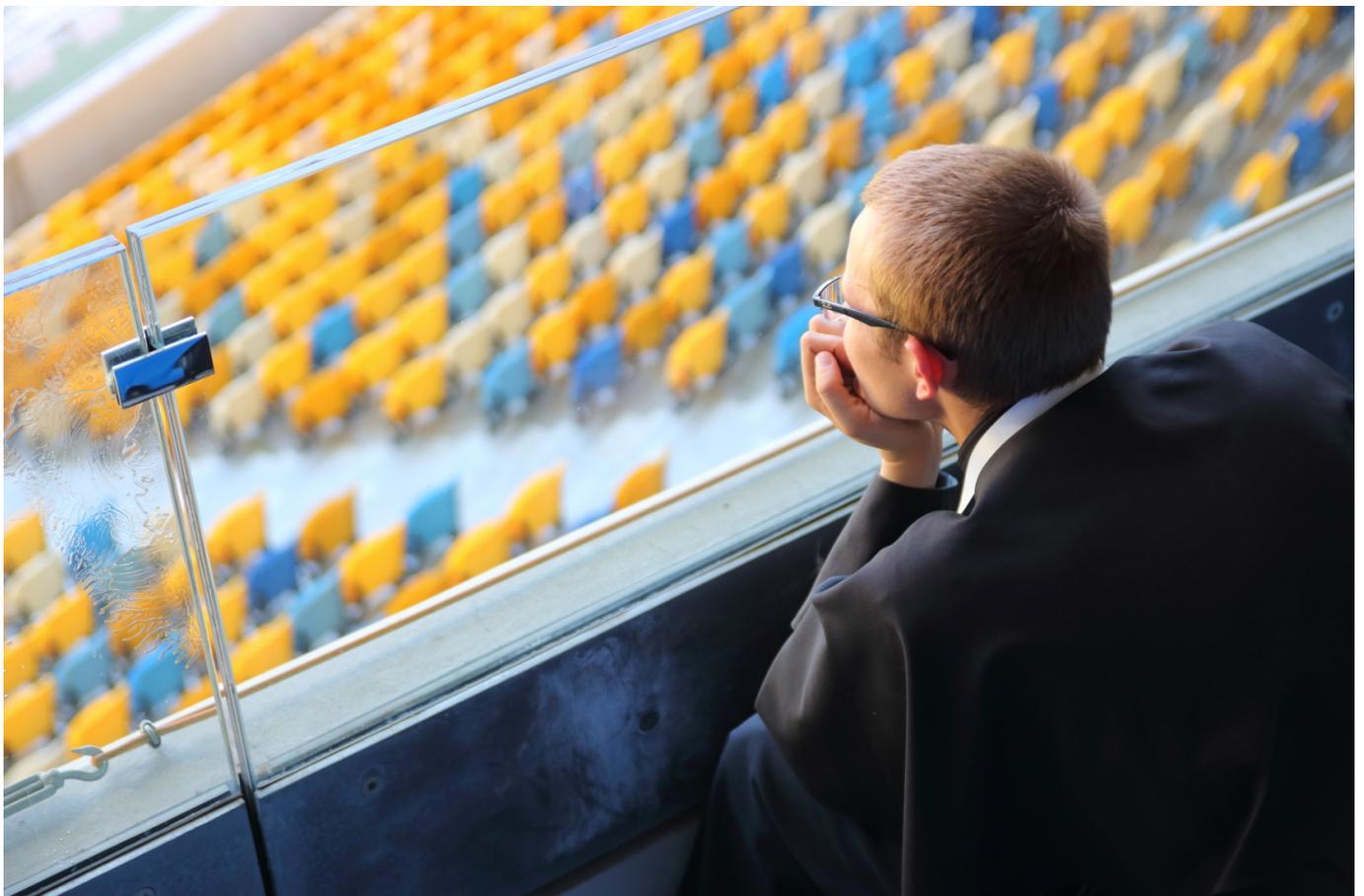

І закон, і благодать. Про харизми церковної спільноти

ОЛЕКСІЙ БРАСЛАВЕЦЬ

28 ЛЮТОГО 2025

Уже ранньохристиянські спільноти намагаються остаточно визначити, що важливіше – жити Святим Духом чи дбати про земне благо спільноти. Ця дискусія трохи схожа на євангельський епізод про Марію, яка уважно слухає проповідь Христа, і Марфу, яка тим часом переймається, як краще прийняти гостя – Христа. Та чи слушно розділяти, ба навіть протиставляти ці два аспекти християнського життя?

Людям притаманно мислити дуальним парами та протиставленнями. Свій – чужий, ми – вони, добро – зло, дисципліна – духовність, справедливість – милосердя. Мабуть, цю тенденцію, зумовлену певними природними умовами, додатково закріпила у світоглядних моделях філософія Платона з його ідеями й тінями. Розділяти й протиставляти – одна з найдавніших спокус для вірян, яка досягає найбільшої гостроти в дуалістичних єресьях.

Схоже, що в сучасному житті католицьких спільнот ця тенденція знову загострилася. Тому 2016 року слово взяла Конгрегація віровчення, яка вустами кардинала Ґерхарда Мюллера пояснила, як потрібно підходити до питання про ієрархічні й харизматичні дари в Церкві. Конгрегація оприлюднила лист «Iuvenescit Ecclesia» («Омолоджується Церква»), адресатами якого стали єпископи Католицької Церкви. Недовгий список адресатів і ранг дикастерії підказують, що йдеться не просто про етичну чи душпастирську проблему – справа значно серйозніша. І хоча коментатори доволі неохоче й дуже обережно писали про причини появи листа, можна припустити, що проблема зв'язку між ієрархічними й харизматичними дарами набула достатньої гостроти, раз потребувала спеціального пояснення з боку доглядачів за чистотою доктрини. Власне, саме так і варто, на мою думку, читати цей документ: Конгрегація, відповідальна за церковну доктрину, звертає увагу єпископів на два аспекти життя й місії Церкви та пропонує богословську інтерпретацію, щоб допомогти їм дотримуватися доктрини на помісному рівні.

Структура документа традиційна: докладний вступ, п'ять розділів, висновки. Його мета – «у світлі співвідношення між ієрархічними та харизматичними дарами [...] нагадати про ті богословські й еклезіологічні моменти, сприйняття яких може сприяти плідній і впорядкованій участі нових груп у церковному сопричасті й місії» (3). Таке формулювання підказує, що, крім єпископів, є ще один адресат, не винесений у заголовок документа, але очевидно присутній у самому тілі тексту – «численні церковні групи, які є великим ресурсом для оновлення Церкви і для невідкладного пасторального і місіонерського навернення всього церковного життя, [...] ті нові установи, які можуть бути окреслені як групи вірних, церковні рухи та нові спільноти, про які й веде мову цей документ» (2). Це другий ключ, який я волів би застосувати для аналізу документа: те, про що нагадують єпископам, опосередковано скероване до членів церковних рухів і спільнот, утворених для «зміцнення життя у вірі, надії і любові, що добре виражає церковну динаміку як таїну сопричастя задля місії і проявляється як знак єдності Церкви в Христі» (2). Покликаючись на авторитет Йоана Павла II, Конгрегація віровчення нагадує: «Для всіх цих церковних груп настає час “церковної зрілості”, що передбачає їх повне визнання і прилучення “до місцевих Церков і в парафій, щоб вони, завжди перебуваючи в спілкуванні з пастирями, були уважними до їхніх настанов”. Ці нові об'єднання, через існування яких серце

Церкви сповнюється радістю і вдячністю, покликані підтримувати зв'язок зі всіма іншими дарами, присутніми в церковному житті» (2).

Харизми в Новому Завіті

Отож, перший важливий аспект документа – це комплексне пояснення мети, що з апостольських часів стоїть перед чоловіками й жінками, які отримали від Бога певні дари й реалізують їх задля блага церковної спільноти. Певна харизма, нагадує текст, – це, на відміну від фундаментальних благодатей, не те, що надане всім. «Харизми – це особливі дари, які Дух розподіляє, “як Він хоче” (1 Кор 12, 11)» (4). Щодо харизм ідеться не про прості людські здібності, і Новий Завіт не раз наголошує на їхньому божественному походженні. Важливо правильно розуміти саме зміст поняття харизми, «основною рисою якого є диференційований розподіл дарів» (4). Додатковий акцент пропонує цитата зі святого Василія Великого: «Ці дари кожен отримує більше для інших, ніж для себе самого. [...] У спільнотному житті необхідно, щоб сила Святого Духа, дана одному, була передана всім. Хто живе для себе, можливо, може мати харизму, але, залишаючи її неактивною, чинить її непотрібною, тому що поховав її в собі» (4).

Правильне практикування харизм у церковній спільноті

Друга річ, на яку варто звернути увагу, – це те, що біблійні тексти, диференціюючи дари, не протиставляють їх, а скоріше гармонійно поєднують. «Конфронтація між інституційною Церквою юдеохристиянського типу і харизматичною Церквою Павлового типу, про яку говорять певні редуційні еkleзіологічні інтерпретації, насправді не знаходить належного підтвердження в уривках Нового Завіту» (7). Тут надзвичайно цінною методологічною вказівкою стає неочевидна алюзія на богословську тезу Бенедикта XVI, який 2005 року у зверненні до Римської курії озвучив потребу «герменевтики спадковості». Кажучи про II Ватиканський собор, він наголосив на тому, що в церковному житті не можна вибудовувати протиставлень, а треба вчитися бачити спадковість усього нового щодо всього, що було раніше. І саме в цьому пункті документа міститься базова формула, яка, ймовірно, і спонукала написати цього листа: «Далекий від того, щоб поставити харизми з одного боку, а інституції – з іншого, або протиставити “Церкву любові” “інституційній Церкві”, апостол Павло наводить в єдиному переліку тих, які мають харизми влади і навчання, харизми, що сприяють звичайному життю спільноти, і особливі харизми. [...] Апостол Павло усвідомлює, якої шкоди може завдати

християнській спільноті непорядковане практикування харизм. [...] Тому він застосовує свою владу, встановлюючи чіткі правила для здійснення харизм «у Церкві» (1 Кор 14, 19.28), тобто на зібраннях спільноти (пор. 1 Кор 14, 23.26). Він обмежує, наприклад, здійснення глосолалії. Подібні правила встановив він також для дару пророцтва» (7).

Ієрархічні й харизматичні дари

Третій важливий акцент – це вживання поруч із достатньо звичною для християнського вуха фразою «харизматичні дари» доволі несподіваної, але дуже логічної в контексті згаданих вище аспектів формули «ієрархічні дари» (8). Про тісний зв'язок між ієрархічними й харизматичними дарами йдеться ще в догматичній конституції II Ватиканського Собору «*Lumen gentium*» (4). Однак у практиці сучасного церковного життя в Україні мені здебільшого доводилося чути про харизматичні дари, а публічна доктринальна згадка про ієрархічні дари трапилася чи не вперше. Але ж, як нагадує документ, ієрархічні й харизматичні дари «мають однакове походження і однакову мету. Вони є дарами Божими, дарами Святого Духа, Христа, даними для співучасті в розбудові Церкви різними способами. Хто отримав дар проводу в Церкві, має також завдання піклуватися про правильне вживання інших харизм, аби все співдіяло для добра Церкви та її євангелізаційної місії, бо ж це Святий Дух розподіляє дари кожному, як хоче (пор. 1 Кор 12, 11). Той самий Дух дарує ієрархії Церкви здатність розрізняти автентичні харизми, з радістю і вдячністю приймати їх, щедро їх розвивати і супроводжувати батьківською турботою» (8). Ба більше, щодо цієї тези Конгрегація нагадує, що Папа Франциск казав про «гармонію, яку творить Святий Дух між різними дарами, і закликав харизматичні групи до місійної відкритості, до необхідного послуху пастирям і до перебування в церковному сопричасті, тому що «саме у спільноті проростають і розквітають дари, якими нас наповнює Отець; і саме в лоні спільноти навчаємося розпізнавати їх як знак Його любові до всіх Своїх дітей». Урешті, можна зауважити однозгідність недавнього Вчительського уряду Церкви про співсутність ієрархічних і харизматичних дарів. Їх протиставлення або визнання між ними суперечностей було б ознакою хибного або недостатнього сприйняття дії Святого Духа в житті і місії Церкви» (10). Конгрегація вказує, що ієрархічні дари «самі по собі є стабільними, постійними і незворотними» (13).

Критерії для розпізнання харизматичних дарів

Практичний вимір документа стосується встановлених упродовж останніх років критеріїв

розпізнання в церковних групах харизматичних дарів. Ідеться про вісім пунктів: (1) покликання кожного християнина до святості; (2) обов'язок місійного поширення Євангелія; (3) сповідання католицької віри; (4) свідчення діяльного сопричастя з усією Церквою; (5) визнання та сприйняття взаємодоповнюваності інших харизматичних компонентів у Церкві; (6) смиренне знесення випробувань у розпізнанні харизм; (7) духовні плоди, серед яких любов, радість, мир і людинолюбство; (8) соціальний вимір євангелізації.

Зрозуміло, що всі ці критерії важливі, а застосування їх дозволяє ієрархічній владі визначити автентичність харизматичних дарів. Проте в контексті згаданих на початку цього коментаря ключів варто звернути увагу на тези, які стосуються католицькості й еклезіальності харизматичних груп. «Кожне харизматичне явище повинно бути місцем виховання в інтегральній вірі, "приймаючи і проголошуючи правду про Христа, Церкву і людину в послуху Учительському уряду Церкви, який автентично її інтерпретує"; тому слід уникати ризиків "виходити поза (proagon) доктрину і церковну спільноту", оскільки якщо "не залишатися в них, то не можливо бути об'єднаними з Богом Ісуса Христа (пор. 2 Йн 9)". [...] Виразним знаком автентичності харизми є її еклезіальність, тобто здатність гармонійно інтегруватися в життя святого віруючого Божого люду для загального добра. Автентична новизна, викликана Святим Духом, не кидає тіні на інші духовності для самоутвердження» (18).

Завершальний акорд

Неправильно поставлену проблему «закон чи благодать?» Конгрегація розв'язує карбованою формулою «і закон, і благодать»: «З точки зору відношення між ієрархічними та харизматичними дарами необхідно дотримуватися двох фундаментальних критеріїв, які повинні бути нероздільно враховані: а) пошана до харизматичних особливостей кожної церковної групи та уникнення юридичних зловживань, які б умертвляли новизну, що її містить у собі це явище. У такий спосіб можна уникнути сприйняття різних харизм як недиференційованого ресурсу всередині Церкви; б) пошана до фундаментальних церковних правил (regimen), сприяння справжньому включенню харизматичних дарів у життя Вселенської і партикулярної Церкви та уникнення розуміння харизматичного явища як чогось, що є паралельним до церковного життя і не перебуває у впорядкованому відношенні до ієрархічних дарів» (23). І в цьому полягає найбільша практична цінність документа.

Warning: count(): Parameter must be an array or an object that implements Countable in
/home/kairosbo/verbum.com.ua/www/wp-includes/post-template.php on line **284**